

İÇ DENETİM BİRİMİ YÖNETİCİLERİNİN KALİTE GÜVENCE VE GELİŞTİRME PROGRAMINDAKİ ROLÜ

Fatih AYDIN
İç Denetçi, CGAP
Maliye Bakanlığı

ÖZET:Kamu idarelerinin çalışmalarına değer katmak ve geliştirmek noktasında idarelerde yürütülmekte olan iç denetim faaliyetinin, tüm yönleriyle değerlendirilmesi, iç denetimin tanımına, denetim standartlarına ve etik kurallara uygunluğunun incelenmesi ve geliştirilmesine katkı sağlayacak kalite güvence ve geliştirme programı, başta kurum üst yöneticileri olmak üzere bu hizmetten faydalanan iç ve dış paydaşlar ve diğer hak sahipleri tarafından iç denetim faaliyetinin katma değer yaratıcı ve kurumun faaliyetlerini iyileştirici olarak görülmesi konusunda makul bir güvence sağlaması bakımından oldukça önemlidir. İç denetim faaliyetinin gerek kurum içinde gerekse kurum dışındaki algılanmasını etkileyen ve bir nevi etkinliğini de artıracak olan kalite güvence ve geliştirme programında iç denetim yöneticilerinin rolü vurgulanmaya çalışılacaktır.

ANAHTAR KELİMELER: Kalite Güvence ve Geliştirme Programı, İç ve Dış Değerlendirmeler, İç Denetim Yöneticisi, İç Denetim Yöneticisinin Rolü, Denetimin Gözetimi,

GİRİŞ

Uluslararası standart ve uygulamalarda iç denetim faaliyetinin kalitesinin güvence altına alınması ve geliştirilmesine özellikle vurgu yapılmakta, kalitenin sağlanması için geliştirilen programlar iç denetim faaliyetlerinin değer katma ve kurum süreçlerini iyileştirme hedefine ulaşmasındaki en önemli araçlardan biri olarak görülmektedir.

Kamu idarelerin iç denetim birimlerinin hazırlayacakları kalite güvence ve geliştirme programına yönelik bir çerçeve niteliğinde olan “İç Denetim Kalite Güvence ve Geliştirme Programı” 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununun 67 nci maddesiyle İç Denetim Koordinasyon Kuruluna verilen “Kalite güvence ve geliştirme programını düzenlemek ve iç

denetim birimlerini bu kapsamda değerlendirmek” görevi kapsamında düzenlenmiştir.

İç Denetim Koordinasyon Kurulunca hazırlanan İç Denetim Kalite Güvence ve Geliştirme Programı bir çerçeve niteliğindedir. Bundan sonraki görevler ise iç denetim birimini, mevzuata, denetim ve raporlama standartlarına ve Kurulun diğer düzenlemelerine uygun olarak yönetmek görev ve yetkisine sahip iç denetim birimi başkanlarına düşmektedir.

KALİTE GÜVENCE VE GELİŞTİRME PROGRAMINA İLİŞKİN OLARAK İÇ DENETİM BİRİMİ YÖNETİCİLERİNCE YAPILACAK OLANLAR

A. İç Denetim Biriminin Kalite Güvence ve Geliştirme Programını Hazırlamak

İç Denetçilerin Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmeliğin 13 maddesinin (g) bendiyle, “Kurulun düzenlemeleriyle uyumlu olarak, iç denetim faaliyetinin kalitesini gözetmek ve bu amaçla kalite güvence ve geliştirme programını oluşturmak” görev ve yetkisi iç denetim birimi yöneticilerine verilmiştir. Ayrıca Kamu İç Denetim Standartları ve Uluslararası İç Denetim Standartlarının 1300 numaralı standardına göre iç denetim yöneticisi, iç denetim faaliyetinin tüm yönlerini kapsayan bir kalite güvence ve geliştirme programı hazırlamak ve bunu sürdürmek zorundadır.

Dolayısıyla iç denetim tanımındaki tüm faaliyetleri içine alan bir iç denetim faaliyetini kurmaktan sorumlu olan iç denetim birimi yöneticileri tarafından bu sorumluluklarının yerine getirebilmesi için kalite güvence ve geliştirme programının hazırlanması Kamu İç Denetim Standartları ve Uluslararası İç Denetim Standartlarıncaya gerekli kılınmıştır.

B. İç Denetim Faaliyetinin Performansını Sürekli İzlemek

Uluslararası Standartlara göre kalite değerlendirme süreci, iç ve dış değerlendirmeleri kapsayan iki süreçten oluşmaktadır.

Dış değerlendirme sürecinin aksine iç değerlendirmede iç denetim birimi yöneticisi daha etkin rol üst-

lenmekte ve sürecin işleyişinde aktif bir rol üstlenmesinden dolayı önemli görevler yerine getirmektedir. İç değerlendirme süreci sürekli izleme ve dönemsel gözden geçirme aşamalarından oluşmaktadır.

İç denetim faaliyetinin performansının sürekli izlenmesi, temelde denetim gözetim sorumluluğu kapsamında yürütülen faaliyetleri içermektedir. Yeterli ve etkin bir gözetim faaliyeti de kalite güvence ve geliştirme programının en önemli unsurlarından birini oluşturmaktadır.

İç denetim faaliyetinin uygun ve yeterli bir şekilde gözetim ve kontrolünün yapılmasından iç denetim yöneticisi sorumludur.

İç denetim görevleri standartlara göre; yeterlilik ve azamî meslekî özen ve dikkat ile yerine getirilmelidir. Yeterlilik ve azamî meslekî özen ve dikkat, iç denetim yöneticisinin ve iç denetçinin kendi sorumluluğunda bulunmaktadır.

Ayrıca Kamu İç Denetim Standartlarının 2340 numaralı “Görevin Gözetimi” başlıklı standardına göre görevler; görevin amaçlarına ulaşılmasını, kalitenin güvence altına alınmasını ve iç denetçilerin mesleki gelişimini sağlayacak bir tarzda gözetlenmek zorundadır.

Görevin gözetiminin özellikle denetim birimlerin bulunduğu coğrafi bölgeden farklı bir bölgede gerçekleştirilen denetim görevlerinde (farklı il, ilçe ve hatta yurtdışı birimlerde gerçekleştirilen denetim görevlerinde) ve büyük iç denetim birimlerinde bizzat iç denetim yöneticisi tarafından gerçekleştirilmesi mümkün bulunmamaktadır. Bu nedenle görevin gözetimi iç denetim yöneticisi veya görevlendirdiği iç denetçi tarafından yerine getirilecektir.

Görevlendirilecek iç denetçi ile ilgili olarak İç Denetçilerin Çalışma Usul Ve Esasları Hakkında Yönetmelik ve 19 Nisan 2013 tarih ve 28623 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Kamu İç Denetim Genel Tebliğinin birlikte değerlendirilmesi gerekmektedir.

Söz konusu Yönetmeliğinin 14 üncü maddesine göre iç denetim birimi başkanı, kalite güvence ve geliştir-

me programı kapsamında, her bir denetim görevinin denetim ve raporlama standartları ile rehberlere uygun olarak yürütülmesini sağlamak amacıyla kıdemli bir iç denetçiyi, denetimin gözetimi sorumlusu olarak görevlendirecektir. Kamu İç Denetim Genel Tebliğine göre de A-3 ve A-4 sertifika düzeyindeki iç denetçiler tarafından denetimin gözetimi faaliyeti yürütülecektir. Yeterli sertifika düzeyine sahip iç denetçi bulunmaması halinde ise denetimin gözetimi faaliyeti, iç denetim birimi başkanı veya A-2 sertifika düzeyine yükselmiş iç denetçiler tarafından da yürütülebilecektir. Dolayısıyla denetimin gözetimi faaliyetine ilişkin olarak iç denetim birimi başkanı tarafından iç denetçi görevlendirilmesinde bu hususlara dikkat edilmesi gerekmektedir.

C. Dönemsel Gözden Geçirme Yapacak Kişinin Belirlenmesi Çalışmalarını Yapmak ve Dönemsel Gözden Geçirmelere Denetim Programında Yer Vermek

Dönemsel gözden geçirmeler iç denetim birimindeki yetkin iç denetçiler tarafından yapılabileceği (öz değerlendirme) gibi, kurum içerisinde iç denetim uygulamaları ve Standartlar konusunda yeterli bilgiye sahip kişilerce (yakın geçmişte iç denetim biriminde iç denetçi olarak çalışmış olup sonradan kurumun başka bir biriminde görevli olan uluslararası iç denetçi sertifikasına veya kamu iç denetçi sertifikasına sahip olanlar en uygun kişi olarak değerlendirilmektedir) periyodik olarak yapılan değerlendirmeleri içermektedir.

İç Denetim Kalite ve Geliştirme Programı uyarınca, atanan iç denetçi sayısı üç ve üzerinde olan idarelerde iç denetim yöneticisinin sorumluluğunda yılda en az bir kez dönemsel gözden geçirme faaliyeti gerçekleştirilmesi zorunludur. Diğer idarelerde ise tavsiye edilen bir iç değerlendirme bileşenidir. Yıllık iç denetim programlarının hazırlanması sırasında da toplam denetim kaynağının en az on iş günü dönemsel gözden geçirme faaliyetlerine ayrılmalıdır.

Dönemsel gözden geçirme öz değerlendirme suretiyle yapılacaksa iç denetim yöneticisince iç denetçi ve/veya iç denetçiler görevlendirilecek, bu görevlendirme yapılırken de aynı iç denetçinin iki yıl üst üste dönemsel gözden geçirme faaliyetinde görevlendirilmemesine dikkat edilmesi gerekmektedir.

Öte yandan kurum içerisinde iç denetim uygulamaları ve Standartlar konusunda yeterli mesleki tecrübeyle sahip personel varsa ve bu kişi vasıtasıyla dönemsel gözden geçirme yapılması isteniyorsa, iç denetim yöneticisinin teklifi ve üst yöneticinin onayıyla bu kişi de dönemsel gözden geçirme yapmak üzere görevlendirilebilecektir.

İç denetim yöneticisi, gözden geçirme yapacak kişinin belirlenmesinde şu kriterleri göz önünde bulundurmalıdır:

- Tarafsızlık düzeyi
- Standartlar ve Meslek Ahlak Kuralları hakkında bilgi seviyesi
- Teknik bilgisi
- Mesleki sertifikasyonu
- Kurum faaliyetleri hakkındaki bilgi seviyesi
- İç değerlendirme görevine istekliliği
- İnsan ilişkileri becerisi
- İletişim becerisi
- Muhakeme kabiliyeti
- Analiz yapma ve iyileştirme önerisi sunma becerisi
- Raporlama becerisi

Gözden geçirme yapacak kişilerin belirlenmesine ilişkin hususlar hazırlanacak kalite güvence ve geliştirme programında açıkça belirtilecektir.

D. İç Değerlendirme Çalışmalarının Sonuçlarını Raporlamak

İç Denetim Kalite ve Geliştirme Programı uyarınca iç denetim yöneticisi, iç değerlendirme çalışmalarının sonuçlarını, gerekli eylem planları ve başarılı uygulamaları, değerlendirmeleri ve önerileri içerecek şekilde üst yönetici ve İç Denetim Koordinasyon Kuruluna (İDKK) yılda en az bir defa yazılı olarak raporlayacaktır.

Gözden geçirme yapan kişi tarafından dönemsel gözden geçirme çalışmalarının sonuçları iç denetim yöneticisine raporlandıktan sonra iç denetim yöneticisi, Raporda yer alan her bir bulgu ve geliştirilmesi gereken alanlar için yapılan öneriler için yapılacak işlemi, sorumlu olacak kişiyi ve uygulama takvimini içeren bir eylem planını, iç denetçileri de bu süreç

dahil ederek, hazırlayacak ve üst yöneticinin onayına sunacaktır.

İç değerlendirme raporları ile eylem planının bir örneği bir ay içerisinde İDKK'ya gönderilecek ve bu çalışmaların sonuçlarına, iç denetim birimleri tarafından hazırlanan yıllık faaliyet raporlarının ilgili bölümünde yer verilecektir.

İç denetim plan ve programları hazırlanırken, iç değerlendirme kapsamında yapılan önerilerin ve düzeltici eylemlerin dikkate alınması gerekmektedir.

E. Dış Değerlendirme Raporunu Üst Yöneticiye ve/veya Bakana Sunmak

Kalite değerlendirme sürecinin ikincisi dış değerlendirmeleri kapsamaktadır. İDKK tarafından idare dışından belirlenen nitelikli ve bağımsız dış değerlendirme uzmanları tarafından yürütülecek dış değerlendirme çalışmalarında iç denetim yöneticisi gerekli bilgi ve belgeleri sağlama, çalışmalara yardımcı olma ve raporlara ilişkin gerekli işlemleri yapmakla sorumludur. Dış değerlendirme çalışmaları sonucunda düzenlenen dış değerlendirme raporu (nihai raporu) iç denetim yöneticisi tarafından bakanlıklar ve bağlı idarelerde bakan ve üst yöneticiye, diğer idarelerde üst yöneticiye sunulacaktır.

SONUÇ

Kamu İç Denetim Standartları ve Uluslararası İç Denetim Standartlarıncı gerekli kılınan kalite güvence çalışmalarına iç denetim yöneticilerinin vereceği önem ve bu öneme bağlı olarak yapacakları çalışmalar gerek iç denetim birimlerinin gelişmesine gerekse iç denetçilerin yaptıkları çalışmaların ürünü olan raporların kalitesini güvence altına alacaktır. Dolayısıyla Kalite Güvence ve Geliştirme Programının hazırlanmasından uygulanmasına kadar iç denetim yöneticilerinin kalite güvence çalışmalarında üstleneceği rol oldukça önem taşımaktadır.

Kalitesi artan iç denetim faaliyeti gerek kurum içerisinde gerekse kurum dışında kabul görecektir ve etkinliği bu sayede daha da artacaktır. Bir nevi denetim yapanların denetimini de içeren Kalite Güvence

ve Geliştirme Programının iç denetim yöneticilerince gerekli önemin verilerek hayata geçirilmesi iç denetimin klasik denetimden farklı olarak uluslararası referansları olan bir denetim sistemi olduğunun bir göstergesi olacaktır.

Bununla birlikte ülkemizde uygulanmakta olan iç denetim sisteminin güçlendirilmesi açısından kalite güvence ve geliştirme programlarının uygulanmasında iç denetçilerin iç denetim birim yöneticilerine gerekli desteği vermeli gerekmektedir. Bunun iç denetçiler tarafından bir zorunluluktan ziyade denetim sonuçlarının raporlama kalitesini artırıcı bir araç olarak görülmesi gerekmektedir.

Kaynaklar:

1. İç Denetim Kalite Güvence ve Geliştirme Programı
2. Kamu İç Denetim Standartları, Uluslararası İç Denetim Standartları 1200,1310, 1311, 1312, 1320 ve 2340 numaralı standartlar
3. TİDE, Uluslararası İç Denetim Standartları Mesleki Uygulama Çerçevesi
4. İç Denetçilerin Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik
5. Kamu İç Denetim Genel Tebliği
6. Dış Değerlendirme El Kitabı